

Barre Weldaad

Mankepootstekeblind

Een voorstelling voor iedereen vanaf 10 jaar

Mankepootstekeblind

‘Bin ich ein Stein von Himmel gefallen?’

Spel: Bert Cosemans
Sofie Van Moll / Marianne Devriese

Tekst: Wolfgang Mennel

Vertaling: Stef Driezen
Bewerking: Stef Driezen, Ron Cornet

Regie: Ron Cornet

Scenografie: Wim Heylen

Licht & Productie: Ludo Van Craen

Kostuums: Heidelinde Vereecken

Muziek: Jan Moonen

Beschikbaar vanaf januari 2010

Mankepootstekeblind

De voorstelling "Mankepootstekeblind" vertelt het verhaal van koning Oedipus en zijn familie. Dit verhaal komt uit de Griekse mythologie en is al duizenden jaren oud. We weten dat de bekende dichter Homeros als eerste over Oedipus heeft geschreven, maar het zijn vooral de tragedieschrijvers uit de 5e eeuw voor Christus die het verhaal bekend hebben gemaakt.

Wolfgang Mennel, de schrijver van 'Bin ich ein Stein von Himmel gefallen', baseerde zich voor zijn versie op het meest bekende toneelstuk over Oedipus, geschreven door de bekende schrijver Sofokles.

Wat het stuk van Mennel zo speciaal maakt, is dat twee acteurs alle rollen spelen. Zo brengt hij het verhaal heel direct en op een speelse manier dicht bij zijn publiek. Dit leek ons een prima uitgangspunt om het verhaal van Koning Oedipus aan een jong publiek voor te stellen.

In een vertaling van Stef Driezen, die zoveel mogelijk de poëtische kracht van de taal trachtte te bewaren, ontstond zo het stuk "Mankepootstekeblind".

De tragedie van de mythe 'Koning Oedipus'

-I- Wat is een mythe?

Het woord 'mythe' is een afgeleide van het Griekse woord 'muthos'. Dit betekent een gesproken of een geschreven verhaal. 'Muthologia' betekent 'praten over, of het vertellen van verhalen'.

Mensen hebben elkaar altijd al verhalen verteld. Vroeger was dat ook vaak om dingen die men niet begreep een verklaring te geven. Het ontstaan van de wereld, de natuurverschijnselen als donder en bliksem, de sterren, de zon en de regen, de seizoenen, enz. Maar ook om te begrijpen waarom mensen van elkaar houden of elkaar haten; en elkaar dan gaan vermoorden, waarom er oorlogen zijn.

Gewoonlijk spelen goden, halfgoden of helden uit het verleden de hoofdrol in deze verhalen. Heel vaak gaat het over koningen. Vergelijk maar met onze sprookjes. Ook daarin spelen koningen, prinsen en prinsessen meestal de hoofdrol. De koningen gebruikten al hun macht, maar toch waren de goden altijd machtiger. Veel mythische verhalen gaan over die strijd. Al deze verhalen samen noemen we de mythologie.

-II- Wat is een tragedie

De mythe van Koning Oedipus is, zoals hoger vermeld, zeer dikwijls herschreven en is één van de 34 overgebleven tragedies die bewaard zijn gebleven.

Een tragedie is een toneelstuk dat zijn oorsprong vindt bij de god Dionysos. Ter ere van deze heel belangrijke god bij de Oude Grieken werden feesten georganiseerd waarbij gegeten, gedronken en gezongen werd. De verhalen uit die gezangen werden ook tijdens wedstrijden in lange verzen uitgesproken en zo ontstonden gaandeweg toneelstukken die dikwijls verhalen uit de mythologie vertelden.

Een tragedie of treurspel is een toneelstuk dat voor de hoofdpersonages gewoonlijk slecht afloopt. Dit is ofwel door hun eigen schuld, of door het ingrijpen van de goden.

-III- De mythe Koning Oedipus

Koning Laïos van Thebe verneemt van het orakel van Delphi, een soort van goddelijke voorspelling, dat, als hij een zoon zou krijgen, die zijn eigen vader (Laïos) zou doden en daarna met zijn eigen moeder (Iokaste) zou trouwen. Om dit te beletten besluit Laïos zijn kind Oedipus kort na de geboorte met doorboorde en samengebonden voeten te laten wegvoeren naar een berg. (de naam Oedipus betekend 'Zwelvoet') Daar wordt het kind omgekeerd opgehangen in een boom en gevonden door een herder uit een ander land. Deze geeft Oedipus aan zijn koning en koningin: Polybos en Meropee. Omdat zij zelf geen kinderen kunnen krijgen, zijn zij heel gelukkig met hem en ze voeden hem op als hun eigen kind.

Als hij later is opgegroeid, wordt er twijfel gezaaid over zijn afkomst en hoort Oedipus ook de voorspelling dat hij zijn vader zou doden en zijn moeder zou huwen. Omdat hij nog steeds gelooft dat Polybos en Meropee zijn ouders zijn, verlaat hij hen en trekt de wereld in.

Vlakbij de stad Thebe stuit hij bij een smalle doorgang bij een kruising op een adellijke man die op botte manier voorrang eist en hem van de weg dreigt te slaan. Oedipus doodt de man en zijn dienaars, op één man na, die in Thebe liegt dat Laïos is gedood door een bende rovers.

Voor Oedipus zelf in de stad aankomt, moet hij eerst de sfinx passeren. De sfinx is een gevleugeld monster, met het bovenlijf van een vrouw en het onderlijf van een leeuw, dat alle voorbijgangers alleen laat passeren als ze het antwoord kunnen geven op een raadsel. Als ze het juiste antwoord niet kunnen geven zal de sfinx hen doden en opeten. Het raadsel luidt: welk wezen loopt 's ochtends op vier poten, 's middags op twee en 's avonds op drie? Oedipus geeft het juiste antwoord - de mens: kruipend op vier ledematen als baby, op twee benen als volwassene en op drie als grijsaard steunend op een stok. De sfinx gooit zich in een ravijn en Oedipus wordt in Thebe als held binnengehaald. Als raadseloplosser en redder van de stad krijgt hij de hand van de koningin en de troon van Thebe. Koningin Iokaste en Koning Oedipus leven een aantal jaar zeer gelukkig en krijgen vier kinderen.

Maar wat Oedipus ondertussen niet weet is dat de man die hij gedood had zijn vader was en de vrouw die hij trouwde als koningin zijn moeder was. Het Orakel van Delphi was dus uitgekomen!

Dan breekt de pest uit over de stad en het blijkt dat alle ongeluk over Thebe pas kan verdreven worden als de moordenaar van Laïos bekend is. Met de hulp van een helderziende en de dienaar die op de kruising ontsnapte, komen Oedipus en Iokaste achter de waarheid.

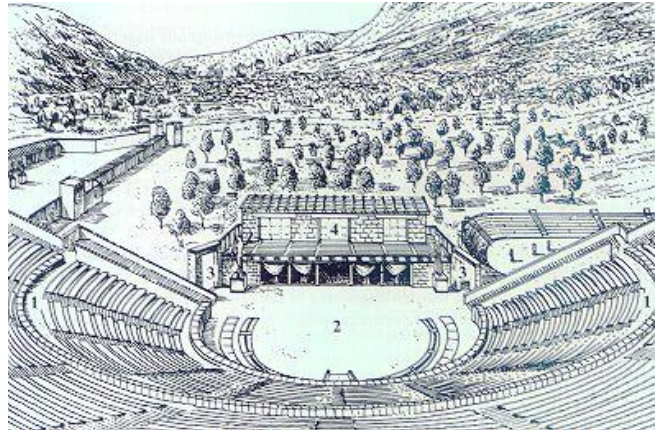
Wanneer ze ontdekken wat ze gedaan hebben, pleegt Iokaste zelfmoord, de ongelukkige Oedipus steekt als boetedoening zichzelf de ogen uit en gaat rondzwerven.

-IV-Het theater in het oude Griekenland

In het oude Griekenland was theater één van de belangrijke zaken in het dagelijks leven. Elke lente werden grote theaterwedstrijden georganiseerd waar dagen aan een stuk vele treurspelen en komedies werden opgevoerd.

Deze opvoeringen vonden plaats in openlucht. Aan de rand van de steden werden tegen een helling grote theaters gebouwd waar soms wel 15000 mensen konden zitten.

De acteurs waren altijd mannen. Ook de vrouwenrollen werden door hen gespeeld. Gekleed in prachtige kostuums met uitbundige kleuren speelden maximum drie acteurs de mooiste teksten. Achter hen stond het koor. Dit was een groep van ongeveer 15 mensen die zongen en commentaar gaven op wat er in de tragedies gebeurde.

De acteurs en het koor stonden dan op hogen houten schoenen, 'kothurnen' genoemd. Ze dienden als verhoging. Omdat de Grieken in het theater ver weg zaten, werden voor hen de figuren in de verte kleiner, naarmate je hoger in het theater zat. De acteurs werden door de schoenen langer. Vaak werd het ook gebruikt als bokkenpoot. De klank leek erop, net als de vorm. De bok was namelijk een slecht, kwaad boswezen dat in veel tragedies voorkwam.

De acteurs droegen ook maskers met een mondstuk dat soms als toeter diende om hun stemmen verder te laten dragen.

Onze Voorstelling

-I- De inhoud

De Grieken geloofden heel lang geleden dat er verschillende goden waren. Deze goden woonden in prachtige paleizen op de grootse berg van Griekenland, de Olympus, en Zeus was hun oppergod. Deze goden verveelden zich wel eens en dan gedroegen ze zich soms als kleine kinderen. Ze maakten onderling ruzie of ze begaven zich onder de gewone mensen. Hier kwam natuurlijk niets goeds van. De mensen waren niet opgewassen tegen die machtige goden.

Als de mensen probeerden zelf over het verloop van hun leven te beslissen, of iets te doen wat één van de goden niet zinde, werden ze daarvoor gewoonlijk genadeloos gestraft. Zij dachten dat het hun lot was. Dat het noodlot over hun leven besliste.

Zo ook Oedipus en zijn moeder Iokaste in dit verhaal. Zij zijn op het einde zo beschaamd dat Iokaste zelfmoord pleegt en Oedipus zichzelf de ogen uitsteekt. Hij wil niet dat zijn ogen nog zouden kunnen zien wat hij aangericht heeft. Hij legt zich dus nog een extra straf op. Enkel één van zijn dochters, Antigone, zal hem nog helpen.

Vanaf nu gaat hij niet alleen als een mankepoot maar ook stekeblind door het leven...

De Grieken dachten dus dat het lot bepaalde wie je was en wat je overkwam en dat sommige mensen door het noodlot gedwongen werden om slecht te handelen, zelfs al wilden zij dat niet. In veel mythische verhalen proberen mensen toch zelf hun lot te bepalen en het verloop van hun leven zelf in handen te nemen. Hoezeer ze ook hun best deden, gewoonlijk lukte dit niet en werden ze door de goden gestraft voor hun hoogmoed. De goden waren namelijk de enigen die het lot zouden kunnen veranderen, als ze dat al zouden willen.

Gelukkig denken wij in deze moderne tijd heel anders over het noodlot. Vandaag zouden we de meeste dingen die Oedipus overkomen, ongelukkig toeval noemen. Wij kunnen zelf beslissen wat we in ons leven doen en zijn daar zelf verantwoordelijk voor.

Gelukkig hangen wij niet af van zo'n stelletje ruziemakers op een hoge berg!

-II- De muziek

In “Mankepootstekeblind” wordt ook muziek gebruikt. We weten niet zeker welke instrumenten de Grieken vroeger gebruikten, maar we hebben gekozen voor een snaarinstrument.

Gitaarspeler, Jan Moonen, maakte alle muziek en geluiden die je tijdens de voorstelling hoort met zijn gitaar.

Ben je al eens op vakantie in Griekenland geweest, dan zal je de klank zeker af en toe wel herkennen.

-III- De acteurs

In “Mankepootstekeblind” komen heel wat personages voor: Oedipus zelf, zijn natuurlijke ouders, Laios en Iokaste, zijn stiefouders, Polybos en Meropee, en nog dienaars een herder en een waarzegger.

Toch zie je maar twee acteurs. In de eerste plaats zijn zij vertellers. Zij vertellen ons wat er in de mythe van Oedipus gebeurde en net zoals het Koor vroeger in de klassieke Griekse tragedie deed, geven ze soms commentaar of geven ze een nieuwe wending aan het verhaal. En daarbij spelen ze met z’n tweeën zelf alle personages!

Om deze personages te herkennen wordt je natuurlijk wel een beetje geholpen: Oedipus herken je gemakkelijk aan zijn stok, de dienaar aan zijn stofdoek, de herder aan zijn schapenvachtje.

Het verhaal speelt zich ook op verschillende plaatsen af. Je zal merken dat de mensen uit Korinthe met een heel andere tongval praten, net zoals in een ander land. Je begrijpt het wel maar het klinkt soms zelfs een beetje Duits, zoals in ons buurland.

Als je goed kijkt zie je dat alle edele mensen iets van goud dragen.

En gelukkig spelen vandaag ook vrouwen mee in het theater. De actrice neemt vooral alle vrouwenrollen voor haar rekening, maar: let op! Soms wordt een personage wel eens door de twee acteurs gespeeld...!

-IV- Het decor

Als de voorstelling begint zien we een vreemde vorm op het toneel liggen. Een grote golf, of een berg en een dal, of een poort en een boot, of wat je er met je eigen fantasie van kan maken. Je weet dus niet precies waar en wanneer dit verhaal zich afspeelt. Later zien we dat het twee decorstukken zijn. Het lijken vreemde vormen, uit steen uitgehouwen. Dan worden de decorstukken verplaatst en kan je er met je fantasie weer een andere betekenis aan geven. Bijvoorbeeld een kamer, een boom, een poort of een troon. Soms lijken het twee zwanen; maar als ze tegenover elkaar worden geplaatst vormen ze de letter omega. Dit is de vierentwintigste en laatste letter van het Griekse alfabet, ook wel de grote o genoemd. Deze letter wordt soms ook als onheilsteken gebruikt. Het is dus geen toeval dat deze opstelling gebruikt wordt om de scène van de sfinx te spelen.

In deze afbeelding zie je eerst de kleine letter omega, daarna de grote letter omega. Als je goed oplet zie je ze allebei verschijnen tijdens de voorstelling.

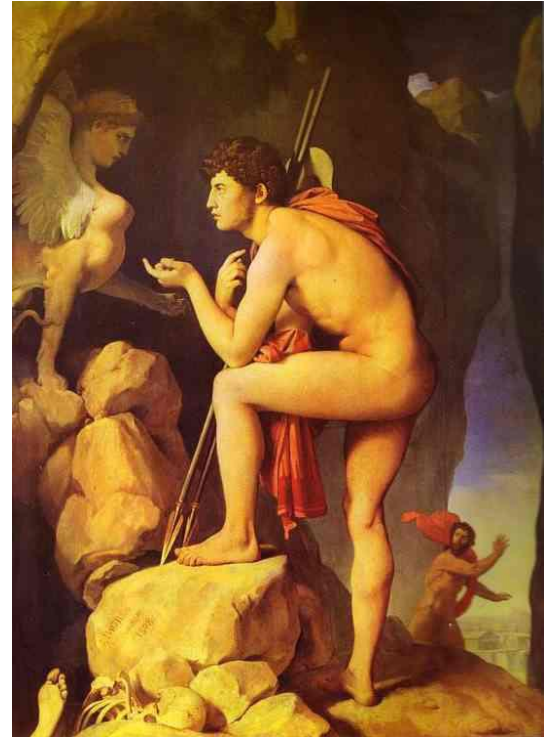
-V- De sfinx

In mythes komen ook geregeld gruwelijke monsters voor: zoals cyclopen (mensevende reuzen met één oog), de Minotaurus (half mens, half stier), Skylla en Charibdis (zeemonsters), Centauren (half mens, half paard) en in het verhaal van Oedipus: de sfinx.

In ons verhaal duikt dit geslepen monster op aan de toegangsweg naar Thebe. Al wie naar de stad wil gaan moet haar passeren. De sfinx is zo mooi dat ze een argeloze voorbijganger eerst met haar schoonheid verblindt. Als die daarna geen juist antwoord kan geven op haar raadsel, vreet ze haar slachtoffer op. Het liefst eet ze jong mannevlees!

Een sfinx is een mythisch wezen dat in verschillende culturen voorkomt. Niet in elke cultuur wordt de sfinx hetzelfde afgebeeld. Zo is de Egyptische sfinx half man (hoofd), half leeuw (lichaam), maar is de Griekse sfinx half vrouw (hoofd), half adelaar (lichaam).

-VI- Het Orakel

In het oude Griekenland was een orakel een soort van waarzegger die voorspellingen kon doen aan mensen. Omdat het orakel (een man of vrouw) in contact stond met de goden, kon hij of zij een boodschap of een voorspelling van één of meerdere goden doorgeven. Deze voorspellingen kwamen ook altijd uit.

Soms vernam de persoon die iets wilde weten van een orakel alles in een droom. Maar het was dikwijls onduidelijk wat er precies voorspeld werd en velen probeerden zich aan een voorspelling te onttrekken. Zowel Laios, de vader van Oedipus, als Oedipus zelf doen er alles aan om de voorspelling te ontlopen. De voorspelling luidt immers dat Laios een zoon zou krijgen die zijn vader zou doden en met zijn eigen moeder zou trouwen.

Trouwen met je eigen familie is natuurlijk geen goed idee. En dan kinderen krijgen al helemaal niet. Deze kinderen lopen trouwens heel veel kans om mismaakt of met een of andere afwijking ter wereld te komen.

Enkele vraagjes

Denk je dat Oedipus dingen anders had kunnen aanpakken?

Lijkt hij op zijn vader en waarom?

Tiresias is een ziener, een toekomstvoorspeller. Geloof je dat dit kan?

Heb je zelf je toekomst al eens laten voorspellen?

Heb je de letter omega nog wel eens gezien? In welk verband?

Mankepootstekeblind is een lang woord dat niet in het woordenboek voorkomt.

Probeer zelf ook zulke megawoorden te maken.

Denk je dat mensen voorbestemd zijn?

Of denk je dat je zelf beslissingen in je leven moet maken, of heeft dat geen zin en moet je alles gewoon maar afwachten?

Mag je zelf van je ouders al een en ander beslissen? Vind je dat leuk of moeilijk?